

ПРИМЉЕНО: - 1 АПР 2003	
ОРГАНИЗ.ЈЕД.	Б Р О Ј
0603	67/3

NASTAVNO-NAUČNOM VEĆU PRIRODNO-MATEMATIČKOG FAKULTETA U
NOVOM SADU

Nastavno-naučno veće Prirodno-matematičkog fakulteta u Novom Sadu je na svojoj desetoj sednici održanoj 16. januara 2003. godine imenovalo Komisiju za ocenu i odbranu doktorske disertacije mr Ranka Dragovića pod naslovom "Turističko-ekološka studija doline Lima".

U Komisiju za ocenu i odbranu doktorske disertacije su imenovani:

1. Dr Rade Davidović, redovni profesor PMF-a u Novom Sadu, predsednik
2. Dr Jovan Romelić, redovni profesor PMF-a u Novom Sadu, mentor
3. Dr Pavle Tomić, redovni profesor PMF-a u Novom Sadu, član
4. Dr Ilija Misailović, naučni savetnik Geografskog instituta, "Jovan Cvijić", Beograd, član

Na osnovu pregleda doktorske disertacije komisija dostavlja Nastavno-naučnom veću sledeći:

IZVEŠTAJ

Rad mr Ranka Dragovića "Turističko-ekološka studija doline Lima" napisan je na 225 strana. Podeljen je na 13 poglavlja i od pomoćne aparature sadrži 135 literaturnih citata, 50 tabela, 47 slika, osam karata i šest profila.

Predmet proučavanja je bio fizionomska transformacija pojedinih elemenata prirodne sredine Polimlja, izazvana sukcesivnom eksploatacijom delimično obnovljenih prirodnih resursa. U vezi s tim kandidat je postavio i disertacijom nastojao da reši tri postavljena problema. Prvi problem je teorijska analiza prirodnih i antropogenih vrednosti u čijem rešavanju je primenjen multidisciplinarni pristup. Drugi problem se odnosi na ocenu trenutnog stanja geografske sredine. Ovaj problem je razrešavan u dve faze. U prvoj fazi istraživane su pojedine sfere životne sredine koje treba da doprinesu boljem upoznavanju turističkog potencijala Polimlja. U drugoj fazi pristupeno je utvrđivanju stepena degradiranosti prostora. Treći problem, proistekao je iz prethodna dva. Odnosi se na turističko-geografsko planiranje odnosno optimalnu zaštitu i uređenje prostora Polimlja na osnovu čega se došlo do afirmacije koncepta održivog razvoja i održivog turizma.

Da bi postavio navedene probleme, analizirao ih i razrešavao, kandidat je u uvodnom poglavlju vrlo detaljno izneo rezultate dosadašnjih istraživanja, naročito one segmente koji se odnose na postavljene probleme.

Turističko-geografski položaj, autor, obrađuje u okviru - geografskog položaja, turističkog i funkcionalnog položaja. Turističko-geografski položaj je vrlo promenljiva kategorija, a u slučaju Polimlja ispoljava izrazitu nestabilnost što je rezultat pograničnog položaja između prostora koji još nisu u političkom i ekonomskog pogledu konstituisani.

Najveći deo rada odnosi se na analizu prirodnih vrednosti, odnosno geomorfoloških, klimatskih, hidrografskih i biogeografskih atraktivnosti.

Osnove kategorije reljefnih celina su planine, visoravni i dolina Lima i pritoka. Od planina i visoravni u prvi plan su stavljeni: Prokletije, Visitor i Zeletin, Komovi, Bjelasica, Zlatar, Zlatibor, Murtenica, Čemernica, Javor i Pešterska visoravan. Od pomenutih celina, posebna pažnja je posvećena Prokletijama koje poseduju bogatu geomorfološku osnovu za razvoj više vrsta turizma. S druge strane, turističku aktiviranost polimskog dela Prokletija je na niskom nivou na osnovu čega ih je autor stavio u grupu turističkih potencijala. Nijedan od turističkih resursa se za sada ne nalazi u programu turističke valorizacije. Visitor i Zeletin su pogodni za turističko iskorišćavanje na potezu Plane-Mramorje-Jagničar-Zaparenik u smislu razvoja planinarenja, lovnog, izletničkog turizma ali i uz opsežniju gradnju materijalne osnove i za razvoj sportstvo-rekreativnog turizma. Pri analizi Komova, autor dolazi do zaključka da oni po kriterijumu turističke privlačnosti zaslužuju najvišu ocenu. Postojeća turistička funkcionalnost je na niskom nivou. U prvom redu

postoje vrlo pogodni uslovi za razvoj sportskog turizma. Na višim lokacijama mogu se graditi staze za specijalizovane takmičarske alpske i nordijske discipline. U tom pogledu su povoljne severne i južne padine. Zlatar, koji gotovo u celini pripada polimskom delu, svojim turističko-geografskim položajem, složenim geodiverzitetom i biodiverzitetom i očuvanim prirodnim ambijentom pruža mogućnost afirmacije više oblika ekoturizma. Analizirajući Zlatibor, Murtenicu, Čemernicu i Javor u okviru jednog poglavlja, Dragović dolazi do zaključka da su morfo-fizionomski atributi delimično iskorišćeni jedino na Zlatiboru, ali je evidentno da će pravac dosadašnjeg razvoja turizma sve više ugrožavati prirodnu osnovu. Otuda autor konkretizuje koncept održivog turizma, s obzirom na to da on pruža mogućnost planiranja racionalne turističke eksploatacije kako morfoloških tako i ostalih prirodnih vrednosti Zlatibora, ali i drugih prostora koji se nalaze u sličnom položaju.

Dolina Lima je podeljena na šest sektora. Geomorfološke odlike doline Lima pružaju povoljne uslove za lokalna i regionalna turistička kretanja. U svim kotlinskim mestima šljunkovito-peskovite naslage imaju odlike rečnih plaža pa je i kupališni turizam i kajakarenje na divljim vodama Lima i njegovih pritoka razvijeno. U letnjim mesecima u dolini Lima se održavaju manifestacije, koje u svojoj osnovi imaju lokalne vrednosti, ali su u njih uključene sve upotrebne vrednosti pojedinih delova toka i njegove doline.

Klima Polimlja sa turističkog aspekta odgovara razvoju zimsko-sportskog turizma zbog trajanja snežnog pokrivača kao i rekreativnog boravišnog i zdravstvenog turizma u toku leta. Režim letnjih temperatura, padavina i vazdušnog pritiska omogućava kupališne i sportsko-rekreativne aktivnosti na rekama i jezerima u toku jula i avgusta.

Hidrografski objekti su na ovom prostoru brojni i raznovrsni, tako da autor vrši njihovu analizu nastojeći da utvrdi upotrebnu vrednost turističkih resursa reke Lima, a potom prirodnih jezera: Plavsko jezero, Ridsko jezero, Visitorsko jezero, Pešića jezerto, Šiška jezero, Urslovačko jezero. Od veštačkih jezera koji imaju polifunkcionalni karakter, svoju turističku svrsishodnost uz odgovarajuću receptivnu, komunikacionu i infrastrukturnu osnovu mogu da imaju: Jezero Potpeć, Sjeničko jezero, Zlatarsko jezero, Radoinjsko jezero. Turističku funkciju mogu da imaju izvori i vrela, a pogotovo oni koji poseduju povišen stepen mineralizacije i otuda imaju preventivnu i lečilišno-turističku funkciju.

Posebnu pažnju kandidat je posvetio biogeografskim turističkim resursima. Ovaj prostor predstavlja jedan od značajnijih centara biopotencijala. S obzirom na složenost prirodno-geografskog kompleksa ono predstavlja i jedno od važnijih središta biodiverziteta naše zemlje. Sliv Lima sa Uvcem zahvata relativno malu površinu u odnosu na široke slivove zbog svog okruženja, a ima najrepresntativniji i najbogatiji sadržaj biogeografskih elemenata. Raznovrsnost i bogatstvo biljnog i životinjskog sveta otvara perspektive za razvoj i afirmaciju održivog turizma uz ekološki pristup.

U strukturi antropogenih vrednosti Polimlja, ističe veliki turistički značaj arheoloških lokaliteta, spomeničkog, umetničkog i kulturnog nasleđa. Odlike stanovništva, urbanih i ruralnih naselja daje Polimlju značajne karakteristike, koje ga izdvajaju kao posebnu antropogenu celinu. U mozaiku antropogenih turističkih vrednosti izdvajaju se neke posebnosti i kurioziteti, koje Polimlju daje epitet turističke regije u kojoj se prepliću srednjoevropski i orijentalni kulturni uticaj u sadašnjosti i antički, rimski i vizantijski u prošlosti.

U okviru materijalne osnove izvršena je analiza hotelijskih kapaciteta, restoraterskih objekata, saobraćajnica, sportsko-rekreativnih objekata, putničkih agencija i prateće infrastrukture.

Kada se radi o receptivnim objektima, njihova izgradnja je intenzivnije optočela posle Drugog svetskog rata. Iako su trebali da imaju turističku funkciju u praksi je izgledalo drugačije. Receptivni objekti su u kontinuitetu beležili mali broj turista, a postojeća popunjenost kapaciteta imala je poslovni a ne turistički karakter. U hotelima više od jedne decenije borave raseljena lica i terenski radnici.

Polazeći od vrste i kvaliteta pojedinih kategorija turističkih atraktivnosti, Dragović u prvi plan stavlja ekoturizam na rekama, jezerima i planinama Polimlja. Valorizacija ovih prirodnih potencijala za razvoj pojedinih vidova ekoturizma u velikoj meri zavisi od programa zaštite i uređenja prostora.

U odeljku stanje i životne sredine Srednjeg Polimlja, on analizira kvalitet vazduha, kvalitet voda eroziju zemljišta i zaštitu. Najveći zagađivač vode i vazduha bila je industrija sulfatne celuloze

i papira locirana u Beranima. Proces erozije zemljišta bio bi manje izražen dejstvom prirodnih agenasa da nije uticaja antropogenih faktora. Negativni prirodni procesi pokreću se krčenjem šume na nagnutim terenima. Najviše su ugrožena njivska zemljišta. Sagledavajući dosadašnje stenje sredine kandidat smatra da zaštitu definisati kroz nove regulacione planove i primenu savremenih agrotehničkih mera.

Posebno se ističe da je važan elemenat sociokulturne održivosti negovanje autohtone kulture, tradicije i načina života. Zaštita kulturne autentičnosti Polimlja obezbeđuje turističko-ekološku prepoznatljivost.

U svojoj tezi, autor je, što je vrlo značajno, nastojao da obrazloži i dokaže da raznovrsnost i brojnost prirodnih i antropogenih vrednosti pruža uslove za razvoj ekoturizma.

Polazeći od turističkih resursa i njihovih kvaliteta i ugroženosti životne sredine, autor iznosi oblike zaštite prirode, mere zaštite i mogućnosti prirodnog obnavljanja turističko-ekoloških vrednosti, pravci primene sociokulturne održivosti Polimlja, da bi na kraju daje projekciju modela ekoturizma.

Turističko-ekološki pristup istraživanjima Polimlja dao je niz odgovora na nerazrešena pitanja iz ovog domena, kao što su: koji prostori doline Lima treba da budu predmet turističke eksploatacije, koje su objektivne mogućnosti prirodne i antropogene sredine, kako ih valorizovati, razvrstati i objediniti. Ponuđeni su odgovori na pitanje iz savremenog turističkog i ekološkog obuhvata. Primenom usvojenih principa turističko-ekološke održivosti i kriterijuma ekološkog vrednovanja i rangiranja data je mogućnost posmatranja doline Lima i Polimlja kao jedinstvenog turističkog prostora.

Zaključak

Na osnovu prethodno iznetih činjenica Komisija zaključuje da je mr Ranko Dragović svojom doktorskom disertacijom pod nazivom "Turističko-ekološka studija doline Lima" pružio značajan naučni doprinos razrešavanju dilema iskoristivosti turističkih resursa Polimlja za potrebe razvoja turizma i očuvanosti njihovih vrednosti koje svoju turističku atraktivnost i dragocenost mogu ispoljiti u optimalnom vidu pod uslovom da se otklone faktori koji utiču na njihovu degradaciju i postavi režim zaštite koji će omogućiti očuvanje u budućnosti. Rezultati njegovih istraživanja su od velike koristi za sagledavanje pravaca uticaja prirodnih i antropogenih turističkih resursa na pravce razvoja turizma, mogućih efekata i korekciju onih pojava koje imaju pozitivno, ali nedovoljno dinamično kretanje, kao i pojava koje se razvijaju i kreću u pogrešnom smeru. Prema tome rezultati nemaju samo teorijski već i životni, praktični značaj. U tom smislu Komisija pozitivno ocenjuje doktorsku disertaciju i predlaže da kandidat mr Ranko Dragović može da pristupi njenoj odbrani.

Komisija

1. Dr Rade Davidović, redovni profesor
PMF u Novom Sadu - predsednik

2. Dr Jovan Romelić, redovni profesor
PMF u Novom Sadu - mentor

3. Dr Pavle Tomić, redovni profesor
PMF u Novom Sadu - član

4. Dr Ilija Misailović, naučni savetnik
Geografskog instituta "Jovan Cvijić", Beograd